

RAPPORT 348

Prospectie met ingreep in de bodem aan de Dijk te Tongeren

Patrick Reygel

Januari 2017

ARON-RAPPORT 348

PROSPECTIE MET INGREEP IN DE BODEM

ONDERZOEK UITGEVOERD IN OPDRACHT VAN STAD TONGEREN

Patrick Reygel

Tongeren
2017

Opgraving ☐	Prospectie ☒
Vergunningsnummer:	2016/341
Naam aanvrager:	Elke Wesemael
Naam site:	Tongeren Kastanjewal-Dijk

Colofon

ARON rapport 348 – Prospectie met ingreep in de bodem aan de Dijk te Tongeren

Opdrachtgever: Stad Tongeren

Projectleiding: Elke Wesemael

Uitvoering veldwerk: Elke Wesemael & Patrick Reygel

Auteurs: Patrick Reygel

Foto's en tekeningen: ARON bvba (tenzij anders vermeld)

Wettelijk depot: D/2017/12.651/04

Op de teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Gelieve ons de wens om gebruik te maken van de teksten of illustraties schriftelijk over te maken op info@aron-online.be

Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van ARON bvba mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, bewerkt, en/of openbaar gemaakt door middel van web-publicatie, druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

ARON bvba

Archeologisch Projectbureau
Neremweg 110
3700 Tongeren
www.aron-online.be
info@aron-online.be
tel: 012/225.250
fax: 012/770.034

© ARON bvba, Archeologisch projectbureau, 2017

Inhoudstafel

Inleiding	1
1. Het onderzoeksgebied.....	1
1.1 Algemene situering.....	1
1.2 Historische achtergrond.....	3
1.3 Eerder archeologisch onderzoek.....	9
1.4 Geplande werkzaamheden.....	9
2. Het archeologisch onderzoek.....	10
2.1 Doelstelling.....	10
2.2 Verloop.....	10
2.3 Methodiek.....	10
3. Onderzoeksresultaten.....	11
3.1 Bodemopbouw en gaafheid van het terrein	11
3.2 De archeologische sporen en vondsten.....	12
Conclusie en aanbevelingen	13
Bibliografie	
Bijlagen	
Bijlage 1: Administratieve gegevens	
Bijlage 2: Lijst met afkortingen	
Bijlage 3: Tijdstabel	
Bijlage 4: Fotolijst	
Bijlage 5: Vergunning	
Bijlage 6: Overzichtsplan	
Bijlage 7: Profielen	

Inleiding

Naar aanleiding van de aanleg van een parking in het kader van de globale herinrichting van het stadspark 'De Motten' te Tongeren achtte *Onroerend Erfgoed* een prospectie met ingreep in de bodem noodzakelijk voor het terrein gelegen aan de Kastanjewal-Dijk. Dit onderzoek, waarvan het voorliggend rapport de resultaten behandelt, werd op 8 september 2016 uitgevoerd door het archeologisch projectbureau *ARON bvba* in opdracht van *Stad Tongeren*. Het onderzoek bestond uit een bureaustudie en een prospectie met ingreep om de bodem. Het doel van dit onderzoek was een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald.

Eerder werd reeds een algemeen bureauonderzoek uitgevoerd door de stadarcheoloog Dirk Pauwels, die de mogelijke occupatie-geschiedenis van het ruimere terrein analyseerde, in het kader van de heraanleg van de Motten.¹

Het onderzoek leverde geen sporen op.

Afb. 1: Kaart van België met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: NGI 2001).

Het onderzoeksgebied

1. 1. Algemene situering.

Het 0,3ha grote onderzoeksterrein (Afb. 2) lag ten noorden van de Jeker en ten zuiden van de grote vijver van het stadspark. De oostelijke en westelijke grenzen worden bepaald door enkele wandelpaden van het stadspark. Het terrein omvat perceel 121v (par.) 122c (par.) en openbaar domein Dijk (Afdeling 8, sectie B).²

Het onderzoeksterrein is gelegen aan de zuidelijke rand van het stadscentrum van Tongeren, net buiten de tweede eeuwse Romeinse stadsomwalling en buiten de middeleeuwse omwalling (kastanjewal). Het terrein bevindt zich op een hoogte van ca. 89 m TAW en loopt vrij vlak.

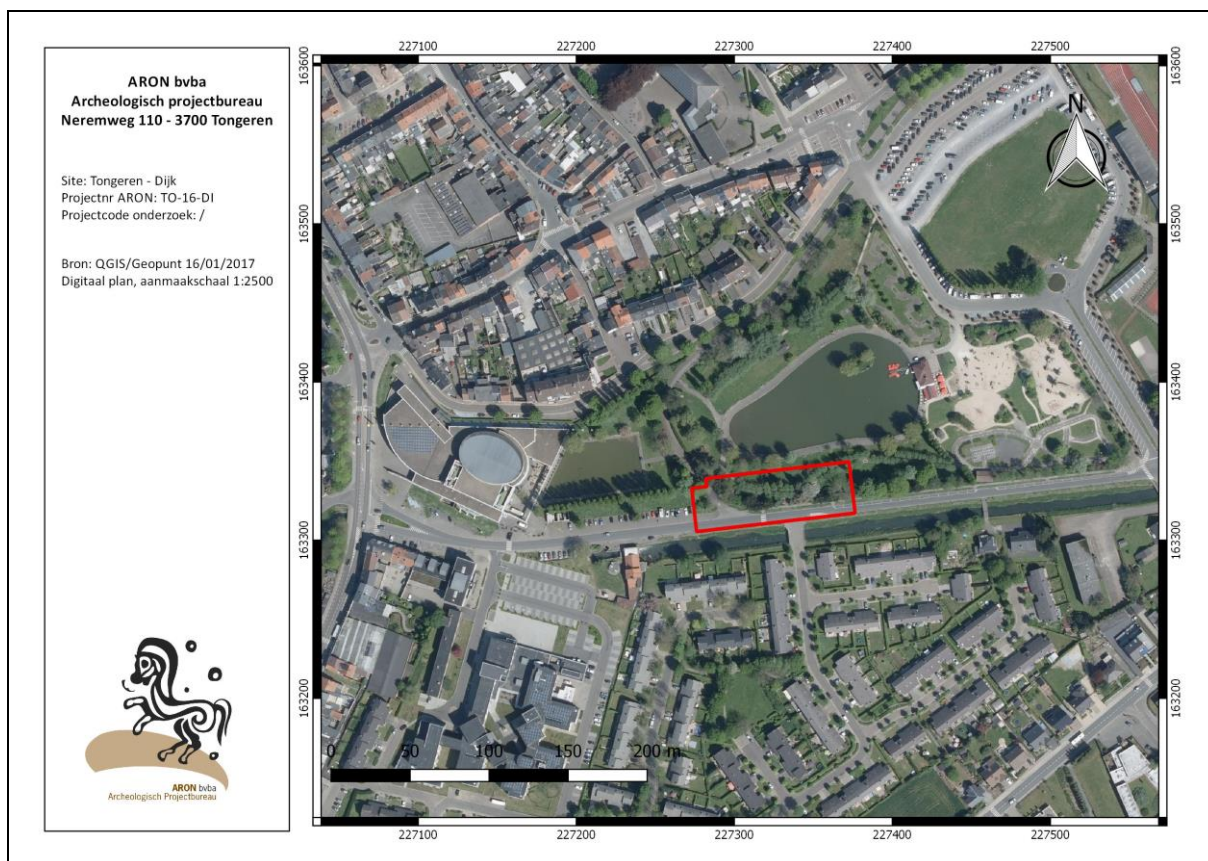
Het onderzoeksterrein situeert zich op de grens van Droog- en Vochtig-Haspengouw op de noordflank van de Jekervallei en op de waterscheidingslijn tussen het Maas- en Scheldebekken. Het Haspengouwse leemdek bestaat uit pleistocene leem (Quartair). De leem die in Midden-België afgezet werd, is hoofdzakelijk van Weichsel (Würm) ouderdom. Tijdens deze ijstijd brachten de winden, die vooral uit het noorden en noordwesten kwamen, buiten sneeuw ook löss en zand mee dat opgewaaid werd uit blootliggende sedimenten. Dit leempakket situeert zich ter hoogte van het onderzoeksterrein bovenop de tertiaire ondergrond die wordt benoemd als de groep van Tongeren, verder nog op te splitsen in de formatie van Borgloon (de jongste, continentaal) en de formatie van Sint-Huibrechts Hern (de oudste, marien).³

De bodemkaart (Afb. 3) geeft voor het projectgebied een sterk vergraven bodem weer (OT). Ten oosten en ten zuiden zijn ADp en Alp bodems zichtbaar, respectievelijk een matig droge tot matig natte leembodem zonder profiel en een Natte tot zeer natte leembodem zonder profiel.

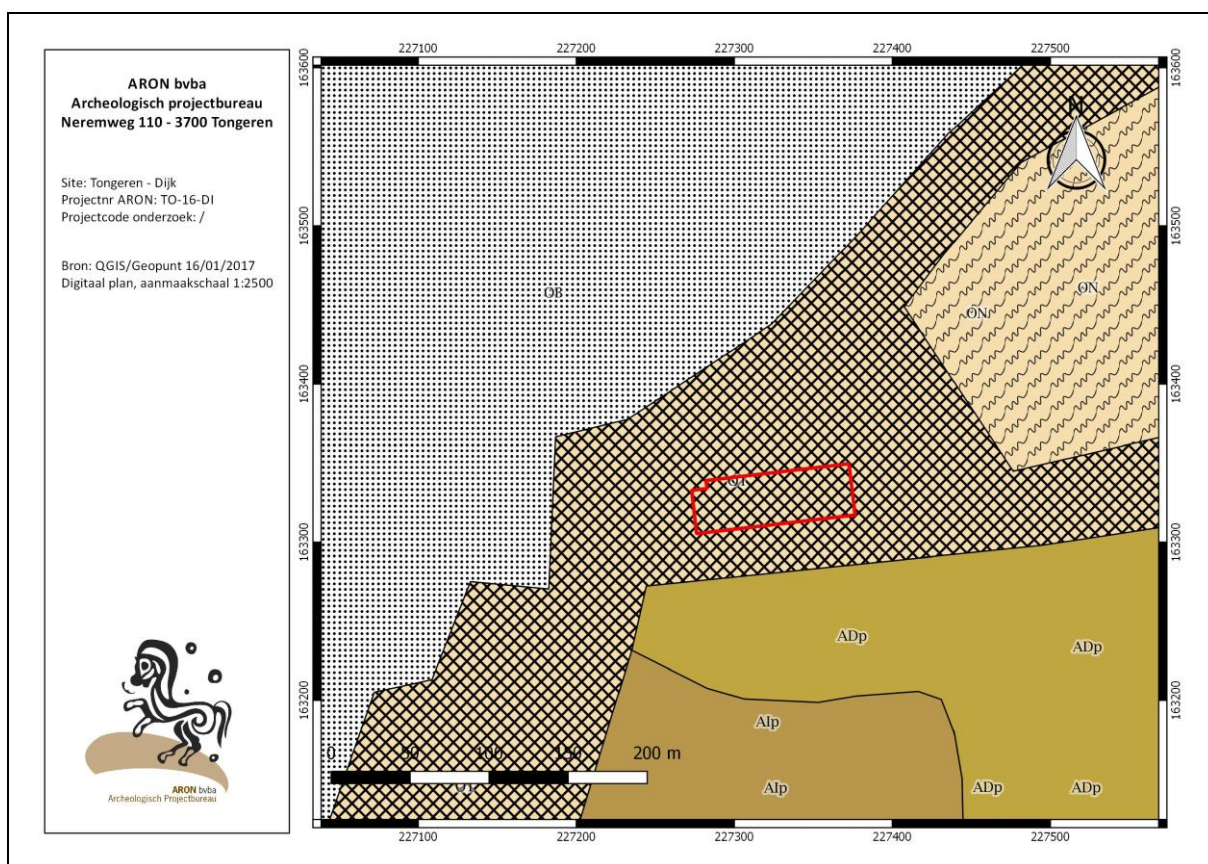
¹ Pauwels, D. (2015) Tongeren – De Motten. Een archeologisch bureauonderzoek in het kader van de herinrichting van het stadspark, Tongeren.

² De vergunning vermeldde enkel perceel 121v, waarbinnen het grootste deel van het terrein valt. Het westelijke uiteinde doorsnijdt echter ook perceel 122c en de openbaar weg Dijk.

³ <http://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/tertiairgeologische-kaart-van-belgi-kaartblad-33-41-sint-truiden>

Afb. 2: Orthofoto met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood).

Afb. 3 : Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood).

1.2 Historische achtergrond

1.2.1. Beknopte historie van Tongeren⁴

Ten tijde van *Caesar* wordt de streek rond Tongeren bewoond door een Keltische stam, de *Eburones*. In zijn '*Commentarii de Bello Gallico*' vertelt *Caesar* over een nederlaag van zijn troepen nabij *Atuatuca* in 54 v. Chr. Het XI^{de} legioen, onder leiding van *Sabinus* en *Cotta*, werd verslagen door de *Eburones* onder leiding van *Ambiorix* en *Catuvolcus*. Lange tijd werd gedebatteerd of het *Atuatuca* van *Caesar*, gelegen ongeveer in het midden van het gebied der *Eburones*, dezelfde plek was als '*Atuatuca Tungrorum*', het huidige Tongeren, uit de Romeinse Keizertijd. Tegenwoordig wordt bij gebrek aan archeologisch bewijs voor een bewoningshorizont die uit de tijd van de '*Gallische Oorlogen*' stamt, aangenomen dat dit niet het geval is.

In 51 v. Chr. richt *Caesar*, na enkele jaren van strafexpedities tegen verschillende Gallische stammen, de provincie *Gallia* op, waardoor de bewoners deel gaan uitmaken van het *Imperium Romanum*. De regio rond Tongeren werd na de Gallische Oorlogen opnieuw bevolkt door de *Tungri*, een stam die uit het over-Rijns gebied afkomstig was.

In 40 v. Chr. wordt de provincie toegewezen aan *Octavianus*, de latere keizer *Augustus*. De nieuwe provincie *Gallia Belgica* wordt ingedeeld in een aantal *civitates*, bestuurlijke districten, waaronder het woongebied van de *Tungri*, namelijk de *Civitas Tungrorum*, met als hoofdstad *Atuatuca Tungrorum*, het huidige Tongeren. De oudste archeologische lagen in Tongeren zijn militair van aard en zijn omstreeks 10 v. Chr. te dateren. Vermoedelijk werd het Romeinse leger in deze periode ingezet om een stad te creëren die als hoofdplaats voor de nieuwe *civitas* kon gaan dienen.

Mogelijk hebben de militaire campagnes van *Tiberius* en *Drusus* in *Germania* (4-9 n. Chr.) een stimulerende rol gespeeld in de ontwikkeling van *Atuatuca Tungrorum*, als een productiecentrum ter ondersteuning van de troepen die zich in het Rijngebied bevonden. De aantrekkingskracht die de aanwezigheid van het Romeins bestuur en het Romeins leger op de lokale bevolking uitoefende, maakte dat Tongeren vrij snel evolueerde naar een echte nederzetting. Een aarden wal met palissade en spitsgracht wordt aangelegd rondom de huizen in hout en leem (woonstalhuizen naar inheems model) die geschikt waren volgens het militair aangelegde dambordpatroon van rechte straten. Deze wegen waren echter nog onverhard en bijgevolg vaak moeilijk te onderscheiden.

Reeds ten tijde van *Claudius* (41-54 n. Chr.) wordt het wegennet aangepast en krijgen de straten van het dambordpatroon een bestrating met een eerste kiezellaag. Resten van dit Romeins stratennet werden ondermeer aangetroffen ter hoogte van de Grote Markt, de Onze-Lieve-Vrouwestraat, de Kloosterstraat, de Piepelpoel, het Vrijthof en de Wijngaardstraat⁵.

De weg Bavay-Keulen werd toen bijvoorbeeld voor het eerst van een stenen wegbekleding voorzien. In deze periode werd ook een *forum* aangelegd. Ondermeer onder de Onze-Lieve-Vrouwbasiliek (CAI 50370) en op het Stadhuisplein (CAI 50402) werden contexten met sporen van houtbouw opgegraven die dateren uit deze vroegste fase van de stad. De houten bouwrend van woonstalhuizen werd echter na één generatie vervangen door huizen in een meer Romeins-mediterrane stijl, d.w.z. houtlemen constructies op horizontaal geplaatste funderingsbalken, afgewerkt met dakpannen, muurschilderingen en met een complexe indeling van kamers omheen een open binnenplaats (*atrium*).

In 69/70 n. Chr. slaat het noodlot echter toe: de stad wordt verwoest tijdens een opstand van de Bataven onder leiding van *Julius Civilis*. Hiervan getuigt een brand- en puinlaag die bij opgravingen zo goed als overal in het areaal van de toenmalige stad wordt teruggevonden.

Met *Vespasianus* (69-79 n. Chr.) breekt opnieuw een periode van rust aan en wordt de weer opgebouwde stadskern uitgebreid. Thermen, magazijnen en heiligdommen worden gebouwd en een aquaduct voorziet de stad van het nodige stromende water. Als gevolg van een wijziging in de organisatie van de provincies door *Domitianus*, behoort de *Civitas Tungrorum* vanaf het einde van de eerste eeuw n. Chr. tot het grondgebied van de provincie *Germania Inferior*. *Atuatuca Tungrorum* staat nog steeds mee in voor de bevoorrading van de troepen aan de Rijn.

⁴ W. Vanvinckenroye, *Tongeren Romeinse stad*, Tielt, 1985; J. Mertens, 'Belgique romaine 1962-1963', *L'Antiquité classique*, 33 (1985), pp. 141-147; J. Mertens, 'Enkele beschouwingen over Limburg in de Romeinse tijd', *Archaeologia Belgica* 75 (1964), pp.42; R. Nouwen, *Tongeren en het land van de Tungri (31 V. Chr. – 284 n. Chr.)*, Leeuwarden-Mechelen, 1997.

⁵ Respectievelijk CAI 51831, 52193, 52191, 51789, en 52200 tot en met 52204.

De stad verkrijgt in de tweede eeuw het statuut van *municipium*⁶ en de eerste stenen omwalling van de stad (tweede helft tweede eeuw)⁷ wordt opgetrokken. Op diverse plaatsen in de Romeinse stad wordt in de tweede helft van de tweede eeuw opnieuw een duidelijke brandlaag aangetroffen. Deze wordt in de literatuur in verband gebracht met de uit historische bronnen bekende invallen van de 'Chauci' of 'Chatti' omstreeks 175 n. Chr. Het is mogelijk dat deze brand een bijkomende stimulans is geweest voor de bouw van de stadsmuur. De versterking van de stadswoningen zet zich in deze periode volop in.

In 275/76 n. Chr., na de moord op keizer *Aurelianus*, wordt Noord-Gallië getroffen door de belangrijkste Germaanse invallen tot dan toe. In onze streken bedreigen de *Franken* niet alleen Tongeren maar ook het omliggende villalandschap. Muntschatten, gevonden te Riemst, Eben-Emael en Koninksem, getuigen van de ernst van de situatie, en vele van de landbouwbedrijven worden in deze periode vernield of definitief opgegeven.⁸ Ook Tongeren wordt voor de derde maal door brand verwoest (275-276 n. Chr.).

Vanaf de herverdeling van de provincies tijdens de *tetrarchie* (285-313 n. Chr.) wordt de *Civitas Tungrorum* een deel van *Germania Secunda*, waarvan Keulen de hoofdplaats was. Trier, dat wegens zijn gunstige ligging in de Moezelvallei minder hard getroffen werd door de invallen, wordt vanaf nu de residentieplaats van een aantal keizers van het West-Romeinse Rijk. Als een onderdeel van de diepteverdediging worden de *burgi* en *castella* langs het hoofdwegennet opnieuw versterkt, tussenin worden wachttorens geplaatst; de steden en *vici* worden ommuurd. In de laatantieke periode ondergaan de stedelijke centra in Gallië grote veranderingen onder invloed van het defensief bouwplan van *Constantinus*.

Ook Tongeren ondergaat grote veranderingen in de eerste helft van de vierde eeuw. Tussen het eind van de derde eeuw en de eerste decennia van de vierde eeuw wordt een nieuwe kleinere stadsmuur aangelegd, wat de stedelijke topografie ingrijpend veranderde. Op basis van de bouwstijl, met een groot aantal ronde torens, en een C14-datering van de fundering, wordt de constructie van de muur onder *Constantinus* geplaatst⁹.

Dat het christelijk geloof omtrent deze tijd zijn intrede doet in de stad, wordt aangetoond door de christelijke graven die werden aangetroffen in het noordoostelijke grafveld en onder de basiliek. De stad kent ook het statuut van bisschopszetel met de aanwezigheid van *Sint-Servatius*, de bisschop van de *Tungri*. Bij opgravingen op verschillende plaatsen in de stad kon men vaststellen dat de stenen bebouwing die buiten de nieuwe muur viel, in de laat-Romeinse periode systematisch werd gesloopt en gebruikt voor de bouw van de vierde-eeuwse muur. Niet alleen bij de bouw van de muur werd ouder bouw materiaal hergebruikt; ook om het bestaande stratenet te vernieuwen werd puin gerecycleerd. Het wegennet binnen de muren verschilde niet wezenlijk van dat uit de voorgaande periodes. De vierde-eeuwse ophogingen en herstellingen zijn wel goed herkenbaar omdat niet langer maasgrind maar allerlei steenslag en dakpannen werden gebruikt.¹⁰ Van deze muur werden ondermeer onder de Onze-Lieve-Vrouwbasiliek (CAI 50370 en CAI 151356), het Vrijthof (CAI 51771) en bovenaan de Wijngaardstraat (CAI 51948, 51945) sporen teruggevonden. Hoewel van deze muur geen bovengrondse resten bewaard gebleven zijn, is zijn tracé goed gekend (Zie *Afb. 9*).

De eerste helft van de vierde eeuw was een relatief veilige en rustige periode, wat zich te Tongeren, en verschillende andere centra, weerspiegelde in een bloeiperiode die ongeveer een halve eeuw duurde. In deze periode groeit de bevolking terug aan en worden sommige villadomeinen terug bewoond. Aan deze rust komt een einde wanneer de Franken in 355 n. Chr. de Rijn oversteken en de Romeinse overheid de grootste moeite heeft het gezag te handhaven en orde op zaken te stellen. Over het verdere verloop van de geschiedenis van Tongeren op het eind van de vierde en in de vijfde eeuw, zwijgen de antieke bronnen. Helaas is voor deze periode, waarin we bijna volledig op archeologische gegevens zijn aangewezen, de informatie erg beperkt. De archeologische bronnen bestaan voornamelijk uit graven, losse muntvondsten en uit radjes-*sigillata*, voornamelijk afkomstig van verspreide losse vondsten en uit enkele opgravingen. De bevolking lijkt aan de hand van deze schaarse gegevens erg te zijn teruggelopen maar blijft desalniettemin aantoonbaar tot in de eerste decennia van de vijfde eeuw.¹¹

In de vijfde eeuw n. Chr. verliest *Atuatuca Tungrorum* zijn positie van administratief en militair centrum aan Maastricht. Welke rol Tongeren heeft gespeeld in de vroege middeleeuwen is, spijs en zeldzame vondsten uit de Merovingische periode (vijfde - zevende eeuw), niet duidelijk. Aan het einde van de vijfde eeuw was Keulen¹² het machtscentrum van het koninkrijk van de Ripuarische Franken geworden. Keulen was de

⁶ De term werd gebruikt voor een stad die bij het Rijk was ingelijfd. De burgers van een *municipium* bezaten het (beperkte) Romeinse burgerrecht, maar behielden tegelijk hun zelfstandig bestuur, uitgezonderd rechtspraak en buitenlandse politiek.

⁷ <https://oar.onroendergoed.be/publicaties/RELT/3/RELT003-002.pdf>

⁸ W. Vanvinckenroye, 1985, pp. 63.

⁹ A. Vanderhoeven et al, Tongres, In: N. Gauthier, B. Beaujardk, F. Prévot (eds.), *Topographie Chrétienne des cites de la Gaule. Des origines au milieu du 8e siècle*, 12 (2002), pp. 83-84; C14: 260 ± 50 AD.

¹⁰ W. Vanvinckenroye, 1985, pp. 67.

¹¹ A. Vanderhoeven et al, 2002, pp. 84-85.

¹² Keulen werd door de Franken ingenomen in 457.

voormalige hoofdplaats van de provincie *Germania Secunda* en een belangrijke bisschopstad. We kunnen ervan uitgaan dat de invloed van de Ripuarische Franken zich ook over het grootste deel van de *civitas Tungrorum* uitstreckte.

Aan de hand van de spreiding van aardewerk- en muntvondsten, kan een teruglopende bewoning in de stad aangetoond worden tot in de eerste decennia van de vijfde eeuw. Hetzelfde beeld geldt op de grafvelden ten zuidwesten en ten noordoosten van de stad. Het aantal graven wordt naar het begin van de vijfde eeuw schaarser. Ze worden bovendien ook minder rijk op het gebied van bijgaven.¹³ Afgezien van deze vondsten uit het begin van de vijfde eeuw zijn er zeer weinig materiële resten uit de Merovingische periode teruggevonden. In deze periode wordt wel een eerste kleine, stenen kerkgebouw opgericht onder de huidige Onze-Lieve-Vrouwbasiliek (CAI 50370). Op de grafvelden komen geen zesde eeuwse (of latere) graven voor en tot nu toe werd ook nergens ander binnen of nabij de stad een vroeg-Merovingisch grafveld vastgesteld. Pas in de zevende eeuw zien we in de stad, voor de oudste kerk onder de huidige Onze-Lieve-Vrouwbasiliek, een eerste klein grafveldje ontstaan.

Het is pas in de daaropvolgende Karolingische periode dat de stad opnieuw in het licht van de historie trad met de bouw van een nieuwe kerk en de stichting van een kapittel van kanunniken. Dat alles gebeurde steeds op de plaats van de huidige O.L.V.-basiliek in wier omgeving ook de Sint-Maternuskapel en het oude bisschopshuis hebben gestaan. Het centrum van deze kerkelijke aanhorigheden (*monasterium*), eertijds omgeven door een primitieve omheining, zou de kern vormen van de latere stadsontwikkeling.

Tongeren, een van de 'Goede Steden' van het Luikerland, werd in 1677 bijna volledig platgebrand door de troepen van Lodewijk XIV. Deze brand staat bekend als 'De grote brand van Tongeren' en vond plaats in de nacht van 28 op 29 augustus 1677. Hoewel alle partijen de neutraliteit van het prinsbisdom Luik hadden gewaarborgd, werd de stad door de Fransen bezet als een onderdeel van het *Beleg van Maastricht*¹⁴. In enkele uren tijd werden 500 huizen in de as gelegd, evenals het stadhuis en de kamers van de ambachten en van de schuttersgilden. Ook de Onze-Lieve-Vrouwekerk, de Sint-Niklaaskerk en de kerken en kloosters van de Jezuiten en de Celestijnen vatten vuur. In de daarop volgende dagen kwamen nog verschillende keren groepen soldaten terug en gingen bijkomend nog een honderdtal huizen in vlammen op. Na de 'Grote brand' herstelde de stad slechts moeizaam.

1.2.2 Beknopte historiek van het onderzoeksgebied¹⁵

Het gebied ten zuiden van de middeleeuwse stadswal bestond lange tijd uit weiden, beemden en waterachtige gronden. De oorspronkelijke loop van de Jeker was dan ook net ten zuiden van de middeleeuwse omwalling gelegen.

Eind 14de eeuw werd het onderzoeksgebied grotendeels ingenomen door een vijver: de Brede Wijer. Dit natte stadsdeel bleef zeer lang onveranderd en kan ondermeer gezien worden op het schilderij 'De Grote Brand van Tongeren' uit 1687 (Afb. 4).

Op de prekadastrale kaart van de stadsvrijheid uit 1732 zien we duidelijk dat het oostelijke deel van het onderzoeksgebied ter hoogte van de Brede Wijer was gelegen (Afb. 5). De vijver werd in 1755 drooggelegd en vervangen door een afwateringssloot langs de Kastanjewal. Op de kaart van Ferraris (1771-1778) wordt de Jekervallei ook als een nat gebied aangeduid (Afb. 6). Op de Vandermaelen-kaart en de Atlas der Buurtwegen (Afb. 7 en 8, beide ca. 1850) zien we duidelijk de afwateringssloot langs de Kastanjewal en wordt het gebied als 'nat terrein' aangeduid. Net ten zuiden van het terrein is nu ook duidelijk de oude Jeker gelegen. Uit een na-oorlogse luchtfoto van 1947 (Afb. 9) kunnen we opmaken dat het terrein in de 20^e eeuw nog steeds onbebouwd was en bestond uit kleine perceeltjes met moestuintjes en een stort. Tot het stortverbod in 1946 werd het gebied regelmatig opgehoogd waardoor het terrein ongelijke hoogtes had. In 1958 werd uiteindelijk het stadspark 'De Motten' aangelegd met een aantal recreatieve faciliteiten. Een meer uitgebreide beschrijving van de historiek van het onderzoeksgebied kan gevonden worden in de bureaustudie van D. Pauwels.¹⁶

¹³A. Vanderhoeven et al, 2002, pp. 83-85.

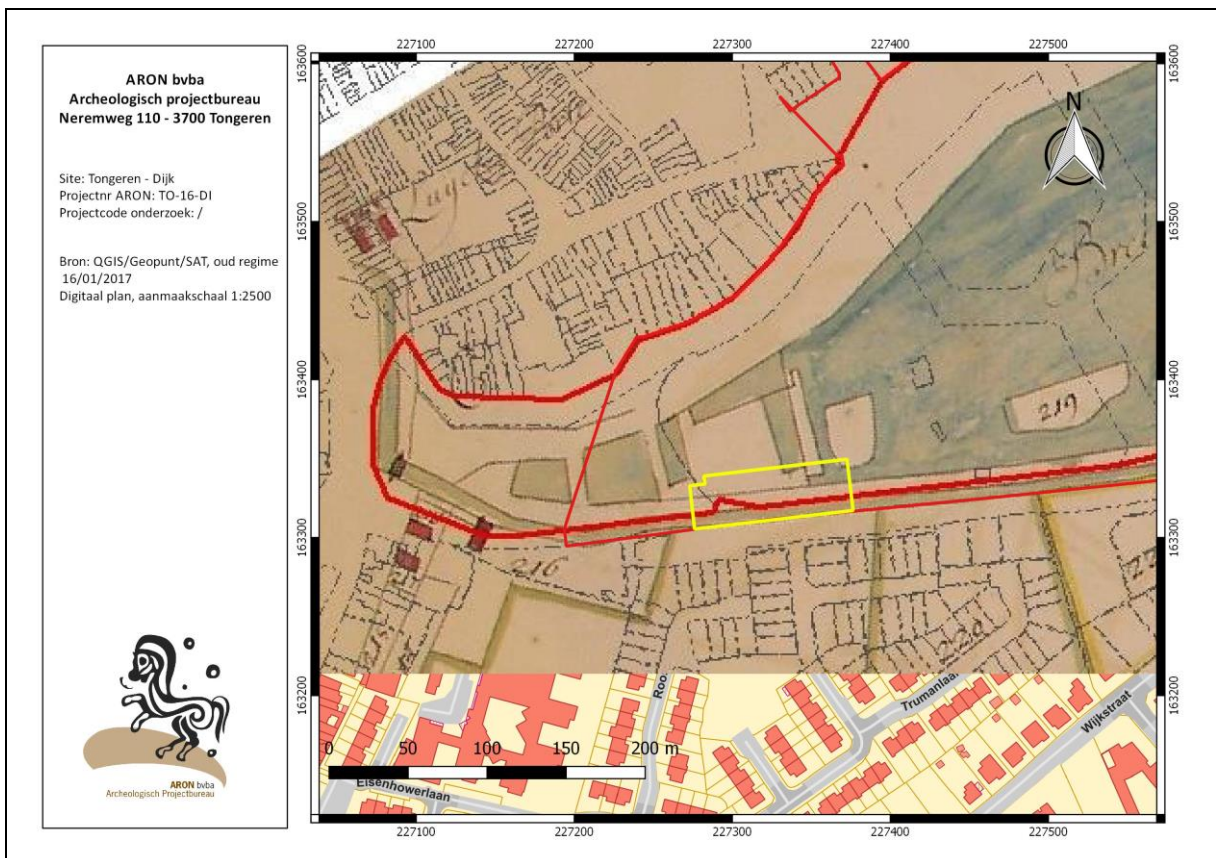
¹⁴ Frans- Hollandse oorlog (1672-1678) die Lodewijk XIV voerde tegen Spanje en de Verenigde Provinciën.

¹⁵ Pauwels, D. (2015) Tongeren – De Motten. Een archeologisch bureauonderzoek in het kader van de herinrichting van het stadspark, Tongeren.

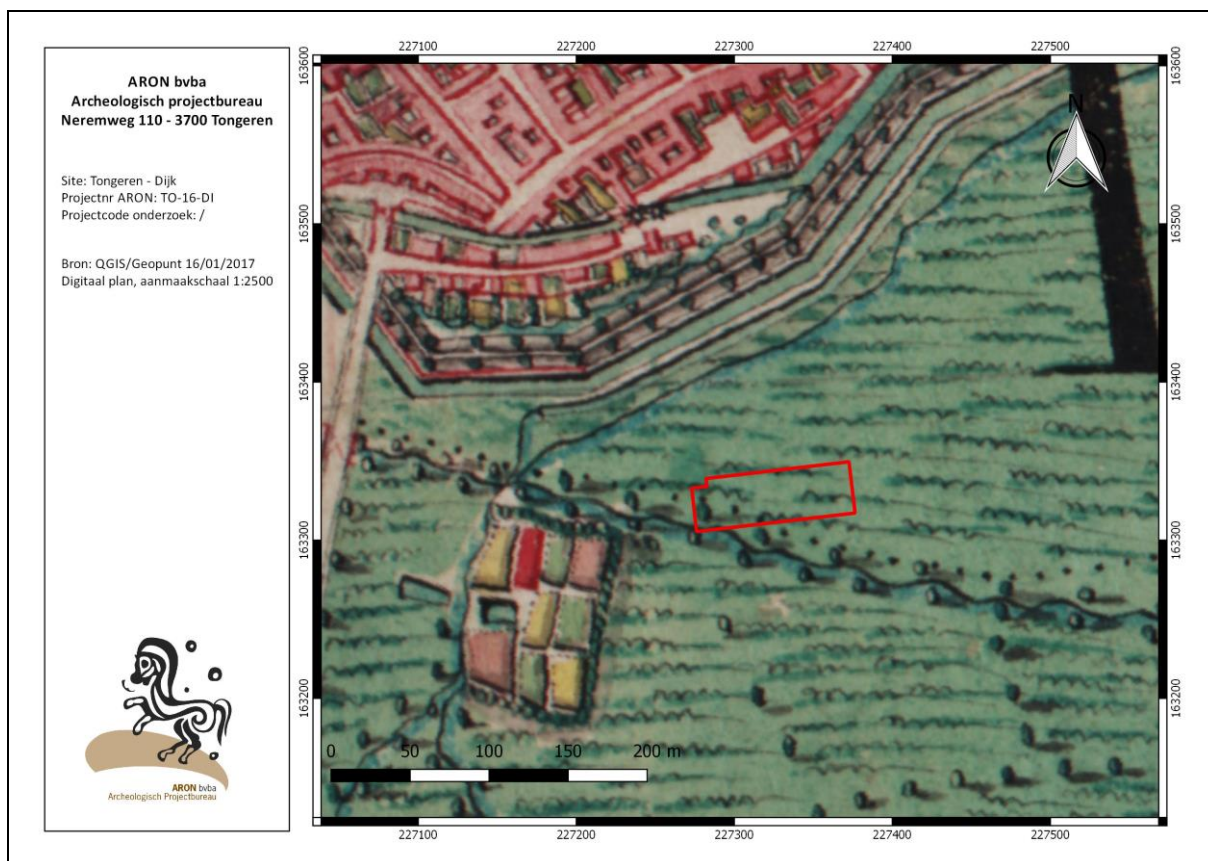
¹⁶ Ibid.

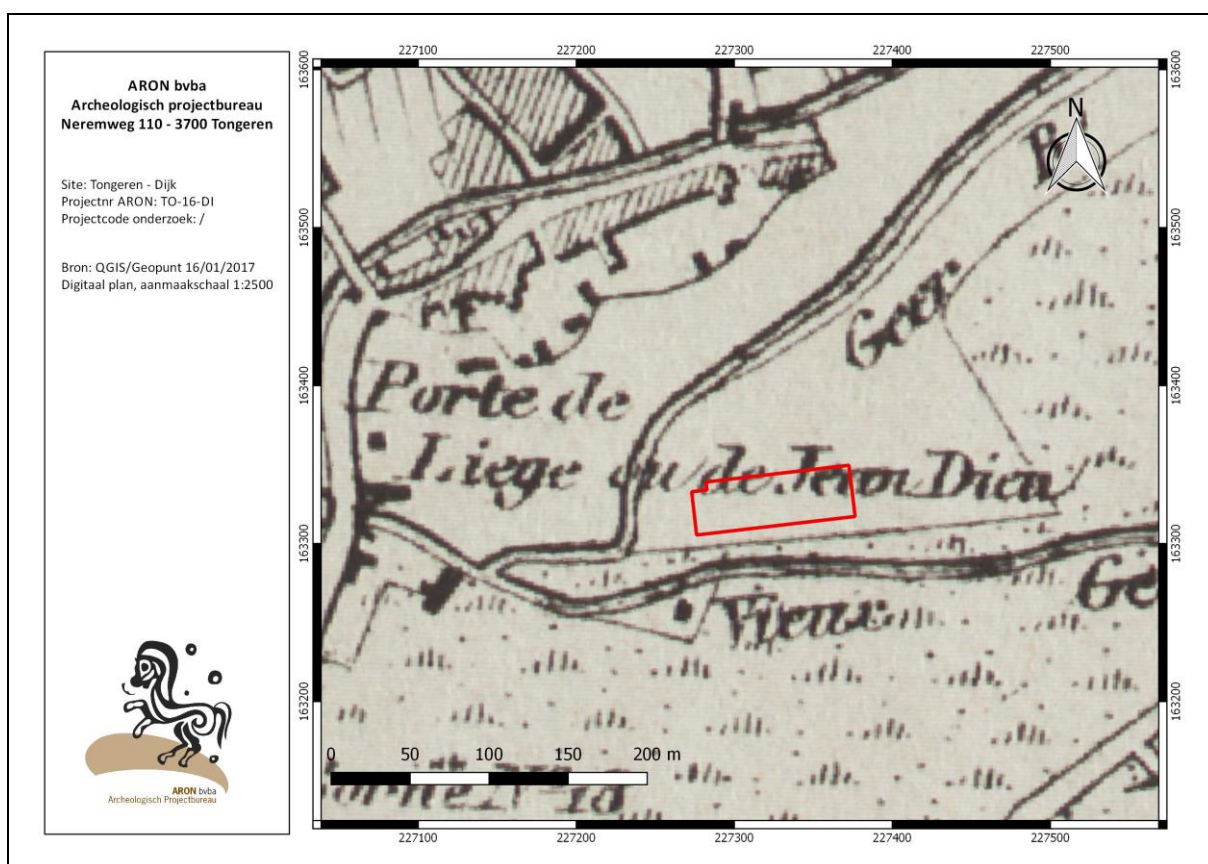
Afb. 4: Anoniem (1687) De Grote Brand van Tongeren, 1687 (SAT).

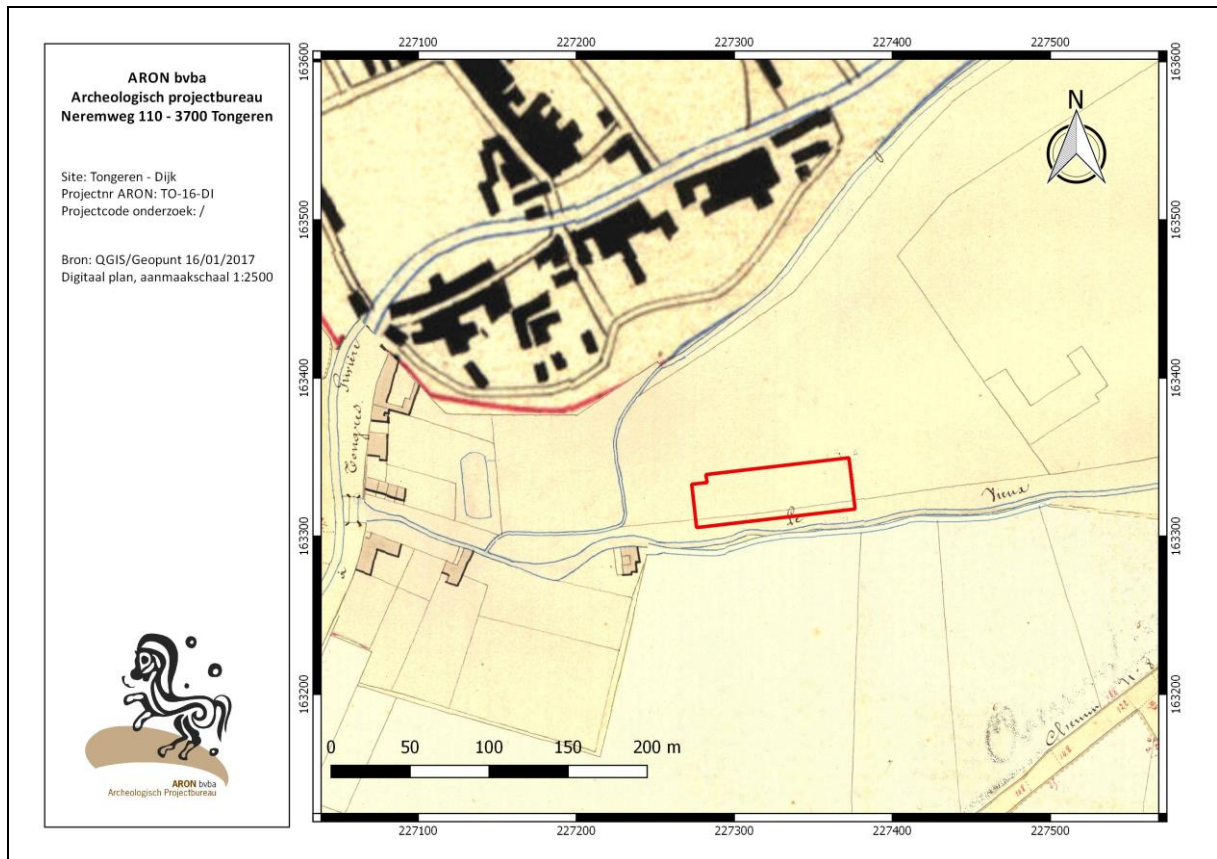
Afb. 5: Combinatie van de prekadastrale kaart van 1731 en de GRB met aanduiding van het onderzoeksgebied (geel) binnen de heraanleg van de Motten (rood).

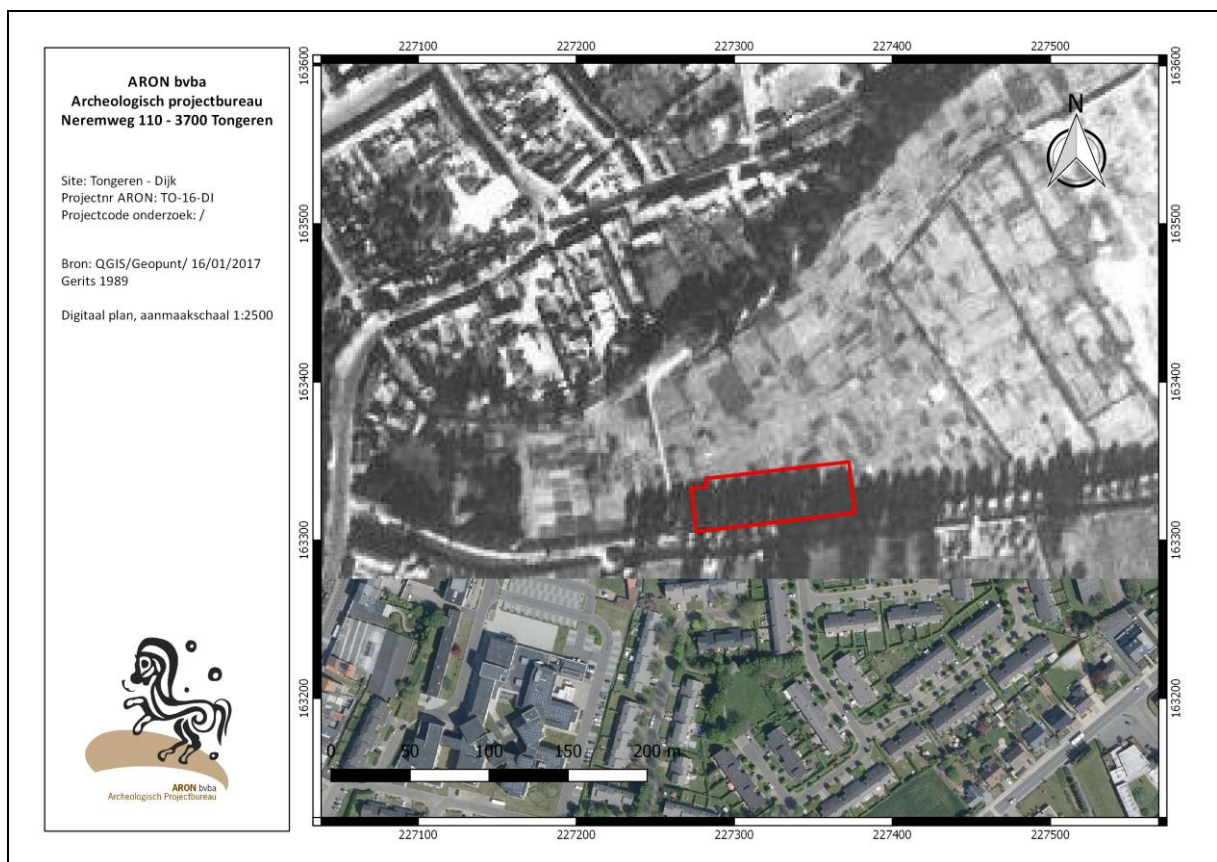
Afb. 6: Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778) met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood).

Afb. 7: De topografische kaart van Vandermaelen (ca. 1850) met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood).

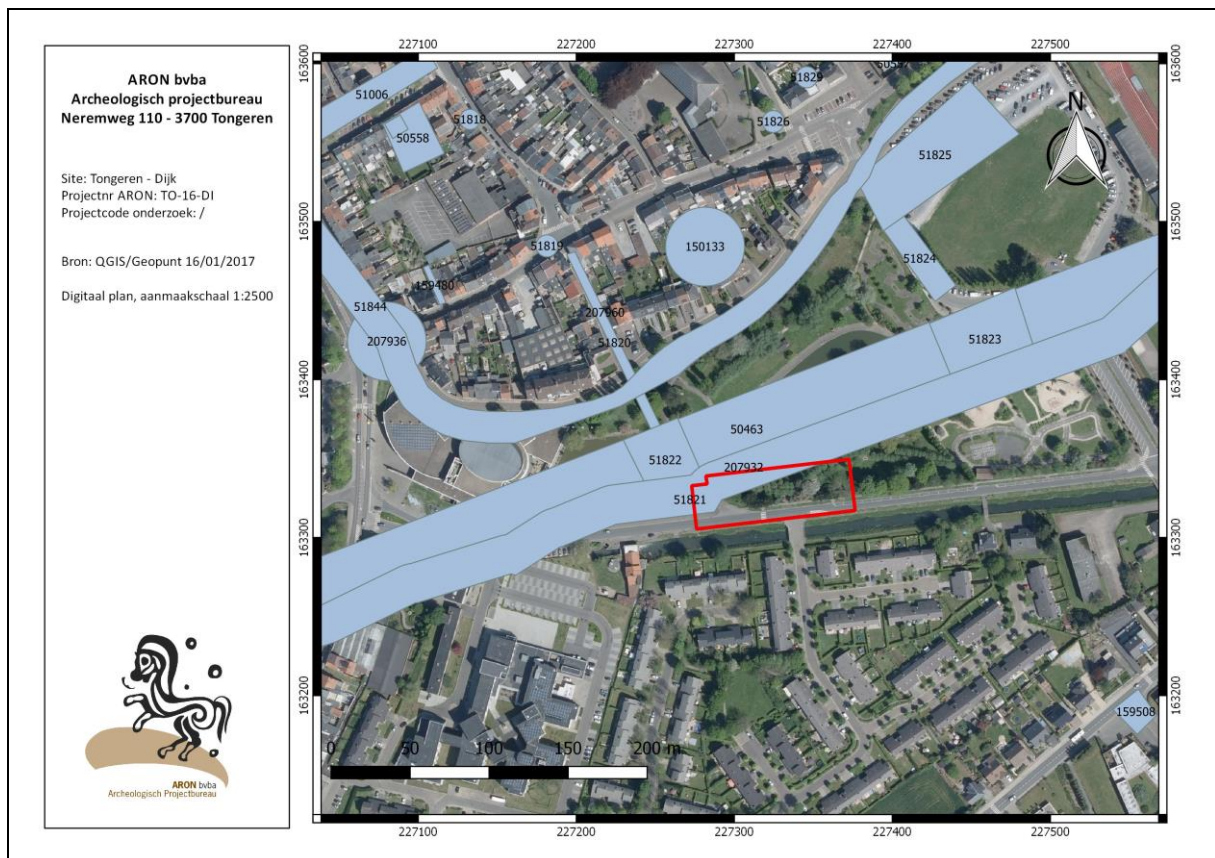

Afb. 8: De Atlas der Buurtwegen (ca. 1850) met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) (Geopunt).

Afb. 9: Combinatie van een uctopname van Tongeren van 29 augustus 1947 en een luchtopname van 2006 met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood).

1.3 Eerder archeologisch onderzoek.¹⁷

Afb. 10: Met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) en geïnventariseerd archeologisch erfgoed (blauw).

In de Centrale Archeologische Inventaris van Vlaanderen (CAI, Afb. 10) vinden we nabij het het onderzoeksgebied verwijzingen naar elementen van de midden-Romeinse stadsmuur met kiezelweg (CAI 50463 en CAI 51821), poorten (CAI 51823 en 51822) en middeleeuwse omwalling (CAI 207932). In de ruime omgeving zijn nog veel meer Romeinse en middeleeuwse sporen teruggevonden die allen betrekking hebben op het verleden van Tongeren. Het geheel is dan ook opgenomen binnen de afbakening van de archeologische zone 'Historische stadskern van Tongeren'.

Door onderzoek naar de 2^e eeuwse Romeinse muur uitgevoerd door Van de Weerd in 1932 en De Schaetzen in 1937 wordt de breedte van de muur geschat op 1,40-1,50m. Het bouwwerk zou zich op een gemiddelde diepte van 3,70 tot 4,50m onder het toenmalige maaiveld bevinden en de muurfunderingen, opgetrokken op de rand van een 'moeras', bestonden uit ingeheide palen, silex en kalksteenblokken.

Net ten zuiden van het onderzoeksgebied, ter hoogte van de Oude Jeker, bevindt zich het beschermd stadsgezicht: Watermolen Motmolen met omgeving (OL001078).

Ondanks dat de CAI melding van de Romeinse stadsmuur doorheen het onderzoeksgebied loopt, werd er nog geen eerder archeologisch onderzoek uitgevoerd.

1.4 Geplande werkzaamheden

De geplande werkzaamheden zijn een deelproject gekaderd binnen de herinrichting van het parkgebied De Motten. In dit deel wordt de aanleg van een nieuwe parking voorzien met de wachtopeningen om later de riolering door te trekken. Voor de parking wordt er ca. 75 cm afgegraven. Aan de noordzijde van de parking komt er een buffergracht met diepte van ca. 1m30 onder het maaiveld. Het water zal via geultjes en slokkers in 3 rioolstrengen (zwarte stippellijn op afb. 11) tot op 1m30 onder het maaiveld afgeleid worden.

¹⁷ Pauwels, D. (2015) Tongeren – De Motten. Een archeologisch bureauonderzoek in het kader van de herinrichting van het stadspark, Tongeren.

2. Het archeologisch onderzoek

2.1 Doelstelling

Doel van het onderzoek is de archeologische waarde van het terrein in te schatten. In eerste instantie dient op basis van een bureauonderzoek de mogelijke occupatiegeschiedenis van het terrein geanalyseerd te worden en door studie van het recente bodemgebruik de eventuele verstoring van het terrein in kaart te brengen. Doel van de prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om in situ behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen).

Conform de bijzondere voorwaarden:

Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- Wat is de vermoedelijke diepte van het eerste archeologisch niveau?
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van de site?
- Bevestigt het onderzoek de voorgaande onderzoeken en wat betekent dit voor het vervolgtraject?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?

2.2 Verloop

Op 2 september 2016 werd een terreinbezoek uitgevoerd door Patrick Reygel (ARON bvba). Het eigenlijke onderzoek vond plaats op 8 september 2016 en werd uitgevoerd door Elke Wesemael en Patrick Reygel (ARON bvba). Dirk Pauwels (stadsarcheoloog Tongeren) bracht op 8 september een bezoek aan de site. Ingrid Vanderhoydonck (Onroerend Erfgoed) werd telefonisch op de hoogte gehouden en Chris Cammaer (ACC Geology) was stand-by om een eventuele moeilijke stratigrafie te komen onderzoeken. Het graafwerk werd uitgevoerd door Hertigers.

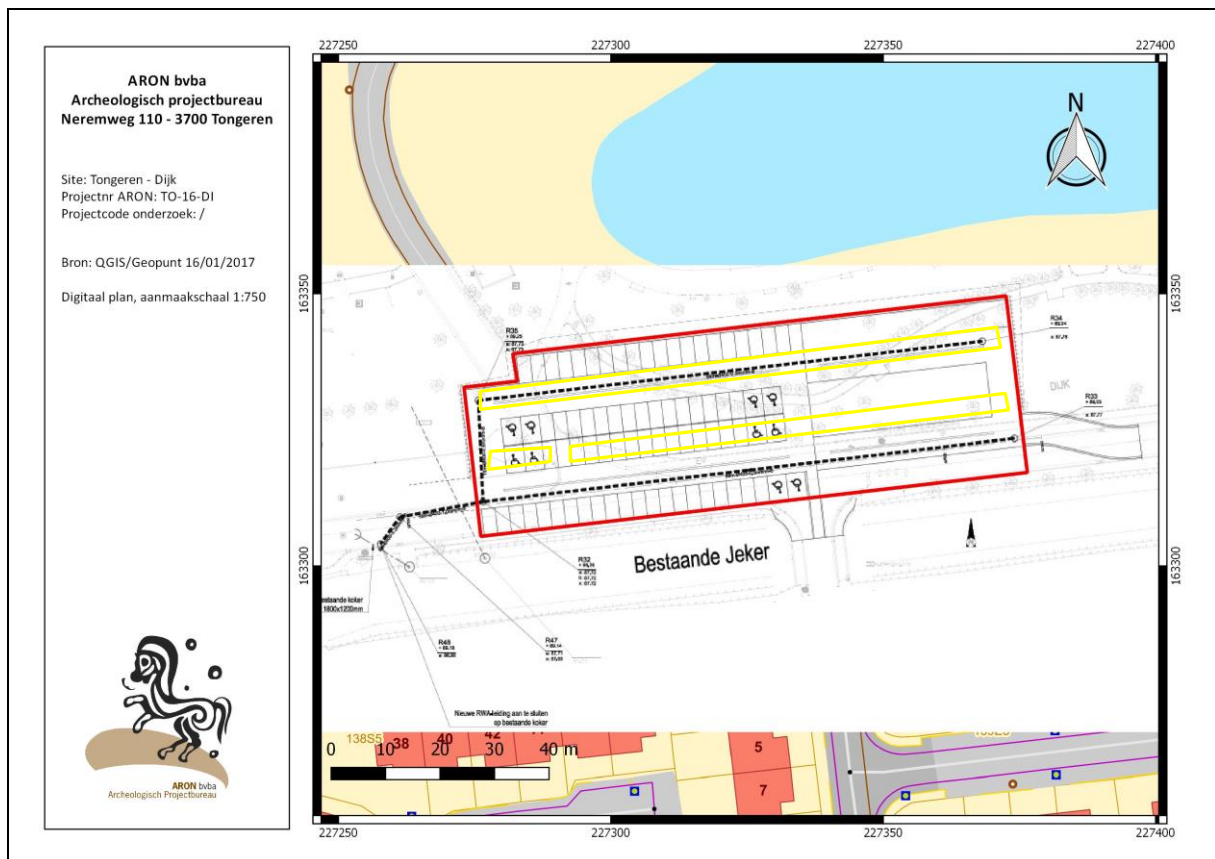
Voorafgaandelijk aan het onderzoek werd op naam van Elke Wesemael (ARON bvba) een vergunning voor het uitvoeren van een prospectie met ingreep in de bodem bij het Agentschap Onroerend Erfgoed aangevraagd. Deze vergunning werd op 2 september afgeleverd onder het dossiernummer 2016/341. Een vergunning voor het gebruik van een metaaldetector werd afgeleverd onder dossiernummer 2016/341(2) en stond tevens op naam van Elke Wesemael. Verder werd een KLIP-aanvraag ingediend, teneinde de aanwezigheid van nutsleidingen te verifiëren.

2.3 Methodiek

Het terrein werd onderzocht door middel van 2 oost-west lopende parallelle proefsleuven die op 15m van elkaar lagen. Sleuf 1, het meest noordelijk gelegen, had een proefput aan het westelijke uiteinde. Sleuf 2 had een proefput aan het beide uiteindes.

Beide sleuven hadden een lengte van 100m, waardoor een oppervlakte van 400m² onderzocht werd (Afb. 11). Bij het aanleggen van sleuf 1 werd een onbekende nog werkende waterleiding aangetroffen. Gezien hier nog druk op stond, werd een zone van 5m ter hoogte van sleuf 2 vrijgelaten om niet opnieuw de leiding te raken. In de sleuven werd het vlak aangelegd op 1m30 diepte, hetgeen nog steeds in een verstoringslaag was gesitueerd. Gezien het verstoringspakket een minimale dikte had van 1m30 over het volledige terrein, werd in samenspraak met Dirk Pauwels beslist om geen verdere dwarssleuven aan te leggen. De sleuven werden op 9 september opnieuw gedicht.

De exacte locatie van de sleuven en proefputten werd via GPRS ingemeten en de profielen werden handmatig opgeschoond, ingetekend en fotografisch geregistreerd. Nadien werden alle gegevens gedigitaliseerd¹⁸.

Afb. 11: Ontwerpplan met aanduiding van de locatie van de sleuven (geel) en het onderzoeksgebied (rood).

3. Onderzoeksresultaten

3.1 Bodemopbouw en gaafheid van het terrein

Uit het vooronderzoek werd voor het gehele gebied reeds vermoed dat er zich onder het stadspark een stort bevond, ten gevolge van de jarenlange ophoging. De drie proefputten gaven inderdaad ook een gelijkaardig resultaat.

Proefput 1 (Afb. 12) in sleuf 1 toonde bovenaan een verstoringspakket van 1m30 dik. Hieronder bevond zich de natuurlijke leembodem (C-horizont) waarvan het bovenste deel (B-horizont) vermoedelijk eerder werd weggegraven. Op ca. 1m80 diepte vertoonde de C-horizont een blauwgrijze verkleuring vermoedelijk afkomstig van grondwater of de Brede Wijer.

Proefputten 2 en 3 (Afb. 13 en 14), beiden afkomstig uit sleuf 2, toonden beiden een verstoringspakket over hun volledige diepte van 1m70.

¹⁸ Zie bijlages 1-7.

De ophoging was in elke put verschillend qua samenstelling en kleur. Vermoedelijk hebben we hier te maken met diverse lagen van het stortpakket dat eind 19^e eeuw, begin 20^e eeuw in het gebied werd gedumpt. Gezien de natuurlijke bodem in proefput 1 deels afgetopt werd, is het mogelijk dat het oorspronkelijke terrein ook deels werd afgegraven alvorens het als stort werd gebruikt.

Afb. 12: Proefput 1

Afb. 13: Proefput 2

Afb. 14: Proefput 3

3.2 De archeologische sporen en vondsten

Er werden geen archeologische sporen en vondsten aangetroffen gezien de 2 sleuven enkel een verstoringslaag vertoonden in hun vlak (Afb. 15).

Afb. 15: Sleuf 2 met verstoringsslaag over de volledige oppervlakte van de sleuf.

Conclusie en aanbevelingen

Op 9 september 2016 werd naar aanleiding van de aanleg van een parking in het kader van de globale herinrichting van het stadspark 'De Motten' te Tongeren aan de Kastanjewal-Dijk, een prospectie met ingreep in de bodem uitgevoerd. Hierbij werd een oppervlakte van 400m² onderzocht door middel van drie proefputten en 2 sleuven.

Specifiek werd er door het *Agentschap Onroerend Erfgoed* gevraagd om tijdens dit onderzoek volgende onderzoeksvragen te beantwoorden:

- Wat is de vermoedelijke diepte van het eerste archeologisch niveau?

Er werd geen archeologisch niveau aangetroffen. De bodem was verstoord tot minimaal 1m30 diep en vermoedelijk waren de jongste natuurlijke bodemlagen reeds vergraven.

- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.

Neen

- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.

N.v.t.

- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?

N.v.t.

- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?

N.v.t.

- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?

N.v.t.

- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?

N.v.t.

- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van de site?

N.v.t.

- Bevestigt het onderzoek de voorgaande onderzoeken en wat betekent dit voor het vervolgtraject?

Het onderzoek bevestigt het vermoeden dat een groot deel van het stadspark 'De Motte' verstoord werd na de drooglegging van de vijvers in de 18^e eeuw en de ophogingen en stortlagen uit 19^e eeuw en 20^e eeuw. Tijdens een proefputten onderzoek (Tongeren - Kastanjewal (2016)) in het oostelijk deel van het stadspark werden gelijkaardige ophogingen aangetroffen. Gezien de verstoringen dieper lopen dan de voorziene verstoringsdiepte zal het eventueel onderliggende archeologisch erfgoed beschermd blijven. Gezien de variatie in de verstoringen en ophogingen kunnen er geen uitspraken gedaan worden voor de overige zones van het stadspark.

- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?

N.v.t.

- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?

N.v.t.

- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?

N.v.t.

Op basis van de resultaten van het proefputtenonderzoek en de afwezigheid van archeologische lagen en sporen in de bovenste 1m30 wordt voor het onderzoeksgebied geen vervolgonderzoek aangeraden.

Bovenstaande aanbevelingen dienen louter ter advisering van het bevoegd gezag zijnde de afdeling Onroerend Erfgoed Vlaanderen van het Agentschap Ruimtelijke Ordening. Een definitieve beslissing tot het al of niet uitvoeren van een vervolgonderzoek ligt dan ook bij dit bevoegd gezag.

Bijlagen

Bijlage 1: Administratieve gegevens

Bijlage 2: Lijst met afkortingen

Bijlage 3: Tijdstabel

Bijlage 4: Fotolijst

Bijlage 5: Vergunning

Bijlage 6: Overzichtsplan

Bijlage 7: profielen

Projectcode:	TO-16-DI
Vindplaatsnaam	Tongeren, Kastanjewal-Dijk
Opdrachtgever:	Stad Tongeren Maastrichterstraat 10 3700 Tongeren
Opdrachtgevende overheid:	Onroerend erfgoed
Uitvoerder:	ARON bvba
Vergunninghouder:	Elke Wesemael
Dossiernummer vergunning:	2016/341
Begin vergunning:	2 september 2016
Einde vergunning:	Einde der werken
Aard van het onderzoek:	Proefsleuven
Begindatum onderzoek:	8 september 2016
Einddatum onderzoek:	8 september 2016
Provincie:	Limburg
Gemeente:	Tongeren
Deelgemeente:	/
Adres:	Kastanjewal-Dijk
Kadastrale gegevens:	perceel 121v (par.) 122c (par.) en openbaar domein Dijk
Coördinaten:	X: 227385 Y: 136341
Totale oppervlakte:	0,3ha
Te onderzoeken:	12,5%
Onderzochte oppervlakte:	400m ²
Bodem:	OT
Archeologisch depot:	Erfgoeddepot Tongeren, Prinsenspark, Industrierrein Overhaem, 3700 Tongeren

Afb: Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV).

Bijzondere voorwaarden:	Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Tongeren, Dijk (Herinrichting De Motten parking A plein)
Omschrijving van de archeologische verwachtingen:	Het projectgebied is ca. 0,3 ha groot en bevindt zich tussen de middeleeuwse Kastanjewal en de 2e eeuwse, Romeinse muur. Mogelijk bevinden elementen van de stadsomwallingen zich binnen het projectgebied. De Jeker liep destijds intra muros, wat maakt dat er elementen van havenactiviteiten kunnen aangetroffen worden.
Wetenschappelijke vraagstelling m.b.t. het onderzoeksgebied: <ul style="list-style-type: none"> - Wat is de vermoedelijke diepte van het eerste archeologisch niveau? - Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving. - Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen? - Hoe is de bewaringstoestand van de sporen? - Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren? - Behoren de sporen tot één of meerdere periodes? - Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van de site? 	<ul style="list-style-type: none"> - Bevestigt het onderzoek de voorgaande onderzoeken en wat betekent dit voor het vervolgtraject? - Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)? - Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats? - Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
Geplande werkzaamheden:	Aanleg van een parking met riolering
Eventuele randvoorwaarden:	Conform de bijzondere voorwaarden

Kleur:

Blauw	BL
Bruin	BR
Donker (kleur)	DO
Geel	GE
Gevlekt	VL
Grijs	GR
Groen	GRO
Leemkleurig	LE
Licht (kleur)	LI
Mergelkleur	ME
Oranje	OR
Paars	PA
Roest(kleurig)	ROE
Rood	RO
Wit	WI
Zwart	ZW

Samenstelling:

Baksteen	Ba
Breuksteen	Bs
Grind	Gr
Hout	Ho
Houtskool	Hk
Kalk	Ka
Kalksteen	Ks
Kei	Kei
Kiezels	Kz
Klei	Kl
Leem	Le
Leisteen	Lei
Mergel	Me
Moederbodem	Moe
Mortel	Mo
Natuursteen	Ns
Dakpan	Dp
Silex	Si
Slak	Sl
Steenkool	Sk
Verbrand	Vb
Zand	Za
Zandsteen	Zs
Zavel	Zv
IJzeroxide	Fe
Fosfaat (groene band)	Ff
Mangaan	Mn

Hoeveelheid:

Zeer weinig	zw
Weinig	w
Matig	m
Veel	v
Zeer veel	zv

Periodes:

Bronstijd	BRONS
- Vroege Bronstijd	BRONSV
- Midden Bronstijd	BRONSM
- Late Bronstijd	BRONSL
IJzertijd	IJZ
- Vroege IJzertijd	IJZV
- Midden IJzertijd	IJZM
- Late IJzertijd	IJZL
Romeins	ROM
- Vroeg Romeins	ROMV
- Midden Romeins	ROMM
- Laat Romeins	ROML
Middeleeuwen	MID
- Vroege Middeleeuwen	MIDV
- Volle Middeleeuwen	MIDH
- Late Middeleeuwen	MIDL
- Post Middeleeuwen	MIDP

Materiaalcategorie:

Glas	GL
Keramik	AW
Metaal	ME
Mortel	MO
Organisch	OR
Pleisterwerk	PL
Terracotta	TC
Steen	ST

Aardewerk:

Dikwandig (ROM)	DW
Dikwandig amfoor (ROM)	AM
Dikwandig dolium (ROM)	DO
Dikwandig wrijfschaal (ROM)	MO
Gebronsd (ROM)	GB
Geglazuurd (MID)	+ GL
Geverfd (ROM)	GV
Gladwandig (ROM)	GW
Grijsbakkend (MID)	GRIJS
Handgevormd	HA
Kurkwaar	KU
Maaslands witbakkend (MID)	MAAS-TG1
Maaslands roodbakkend (MID)	MAASL-TG3
Pompejaans rood (ROM)	PR
Porselein	PORS
Protosteengoed (MID)	PSTG
Roodbakkend (MID)	ROOD
Roodbeschilderd (MID)	RBES
Ruwwandig (ROM)	RW
Steengoed (MID)	STG
Terra nigra (ROM)	TN
Terra rubra (ROM)	TR
Terra sigillata (ROM)	TS
Lowlands (ROM)	LOW
Witbakkend (MIDP)	WIT

DSC-nummer	Soort opname	Werkput	Spoornummer	Beschrijving	Genomen uit	Opmerkingen
1259	Overzicht	/	/	Overzicht terrein voorafgaand aan onderzoek	W	/
1260	Overzicht	/	/	Overzicht terrein voorafgaand aan onderzoek	ZW	/
1261	Overzicht	/	/	Overzicht terrein voorafgaand aan onderzoek	W	/
1262	Overzicht	/	/	Overzicht terrein voorafgaand aan onderzoek	ZW	/
1263	Overzicht	/	/	Overzicht terrein voorafgaand aan onderzoek	ZW	/
1264	Overzicht	/	/	Overzicht terrein voorafgaand aan onderzoek	ZO	/
1265	Overzicht	/	/	Overzicht terrein voorafgaand aan onderzoek	NO	/
1266	Overzicht	/	/	Overzicht terrein voorafgaand aan onderzoek	O	/
0103	Overzicht	/	/	Overzicht terrein voorafgaand aan onderzoek	W	/
0104	Profiel	Sleuf 1	/	Profiel 1, sleuf 1	Z	/
0105	Profiel	Sleuf 1	/	Profiel 1, sleuf 1	Z	/
0106	Profiel	Sleuf 1	/	Profiel 1, sleuf 1	Z	/
0107	Werkfoto	Sleuf 1	/	Waterleiding in sleuf 1	W	/
0108	Werkfoto	Sleuf 1	/	Waterleiding in sleuf 1	W	/
0108	Werkfoto	Sleuf 1	/	Waterleiding in sleuf 1	W	/
0109	Werkfoto	Sleuf 1	/	Waterleiding in sleuf 1	W	/
0110	Werkfoto	Sleuf 1	/	Waterleiding in sleuf 1	W	/
0111	Profiel	Sleuf 2	/	Profiel 2, sleuf 2	Z	/
0112	Profiel	Sleuf 2	/	Profiel 2, sleuf 2	Z	/
0113	Profiel	Sleuf 2	/	Profiel 2, sleuf 2	Z	/
0114	Overzicht	Sleuf 1	/	Overzicht sleuf 1	O	/
0115	Overzicht	Sleuf 1	/	Overzicht sleuf 1	O	/
0116	Overzicht	Sleuf 1	/	Overzicht sleuf 1	O	/
0117	Overzicht	Sleuf 1	/	Overzicht sleuf 1	O	/
0118	Overzicht	Sleuf 2	/	Overzicht sleuf 2	W	/
0119	Overzicht	Sleuf 2	/	Overzicht sleuf 2	W	/
0120	Overzicht	Sleuf 2	/	Overzicht sleuf 2	W	/
0121	Profiel	Sleuf 2	/	Profiel 3, sleuf 2	Z	/
0122	Profiel	Sleuf 2	/	Profiel 3, sleuf 2	Z	/
0123	Profiel	Sleuf 2	/	Profiel 3, sleuf 2	Z	/

Agentschap Onroerend Erfgoed

Vlaamse overheid
Koning Albert II-laan 19 bus 5
1210 BRUSSEL
T 02 553 16 50
www.onroenderfgoed.be

AANGETEKEND
ARON bvba
Elke WESEMAEL
Lies DIERCKX
Chris CAMMAER

Neremweg 110
3700 Tongeren

uw bericht van
26 augustus 2016
vragen naar/e-mail
Werner Wouters
werner.wouters@rwo.vlaanderen.be

uw kenmerk

ons kenmerk
2016/341(2)

telefoonnummer
02 553 16 39

bijlagen

datum

02 SEP. 2016

Betreft: Vergunning voor het uitvoeren van een archeologische controle met een metaaldetector op een terrein gelegen in de gemeente **TONGEREN** met adres Kastanjewal-Dijk, kadastraal gekend als **afdeling 8, sectie B, perceel 121v**. Het aangevraagde onderzoek wordt uitgevoerd tussen **19 SEPTEMBER 2016** en **HET EINDE DER WERKEN**.

Geachte mevrouw,

Onroerend Erfgoed heeft uw aanvraag ontvangen op **26 AUGUSTUS 2016**.

BESLISSING

Een **vergunning** tot het uitvoeren van een archeologische controle met een metaaldetector wordt verleend aan **Elke WESEMAEL**.

Volgens art 19 § 4 van het besluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium beschikt het agentschap Onroerend Erfgoed vanaf de datum van ontvangst van het volledige aanvraagdossier over een termijn van 90 dagen om de vergunning te verlenen of te weigeren.

ONDERZOEK EN AFWEGING

In artikel 9 van het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium staat: *Het is verboden om zonder of in afwijking van een schriftelijke vergunning van het agentschap detectoren, inzonderheid metaaldetectoren, te gebruiken om archeologische monumenten op te sporen en te verzamelen.*

Agentschap Onroerend Erfgoed

Vlaamse overheid
Koning Albert II-laan 19 bus 5
1210 BRUSSEL
T 02 553 16 50
www.onroenderfgoed.be

AANGETEKEND
ARON bvba
Elke WESEMAEL
Lies DIERCKX
Chris CAMMAER

Neremweg 110
3700 Tongeren

uw bericht van	uw kenmerk	ons kenmerk	bijlagen
26 augustus 2016		2016/341	1
vragen naar/e-mail		telefoonnummer	datum
Werner Wouters		02 553 16 39	
werner.wouters@rwo.vlaanderen.be			

02 SEP. 2016

Betreft: Vergunning voor het uitvoeren van een archeologische prospectie met ingreep in de bodem op een terrein gelegen in de gemeente **TONGEREN** met adres Kastanjewal-Dijk, kadastraal gekend als **afdeling 8, sectie B, perceel 121v**. Het aangevraagde onderzoek wordt uitgevoerd tussen **19 SEPTEMBER 2016** en **HET EINDE DER WERKEN**.

Geachte mevrouw,

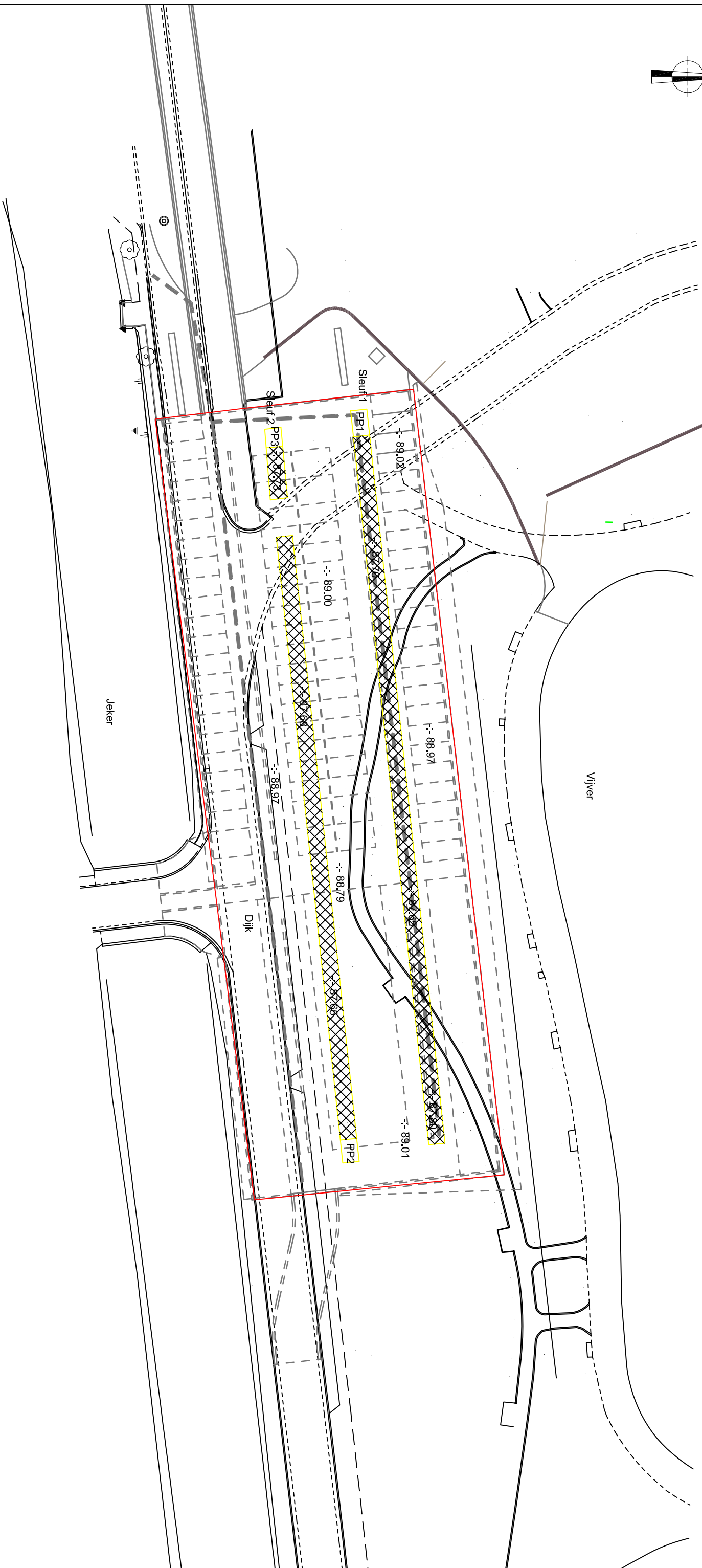
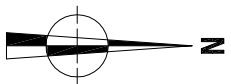
Onroerend Erfgoed heeft uw aanvraag ontvangen op **26 AUGUSTUS 2016**.

BESLISSING:

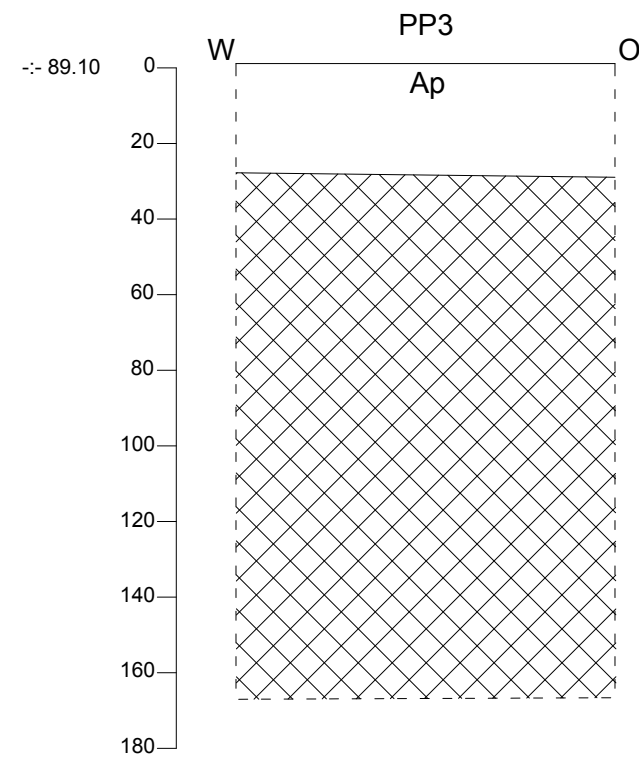
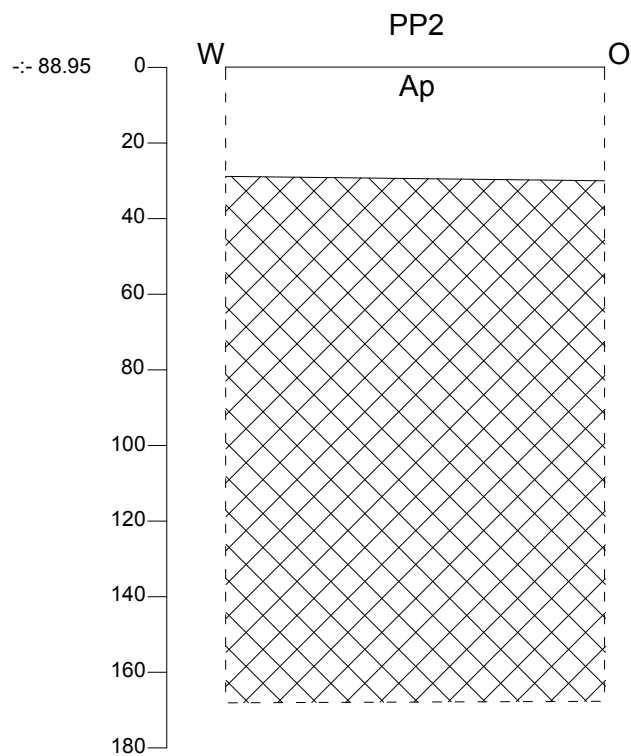
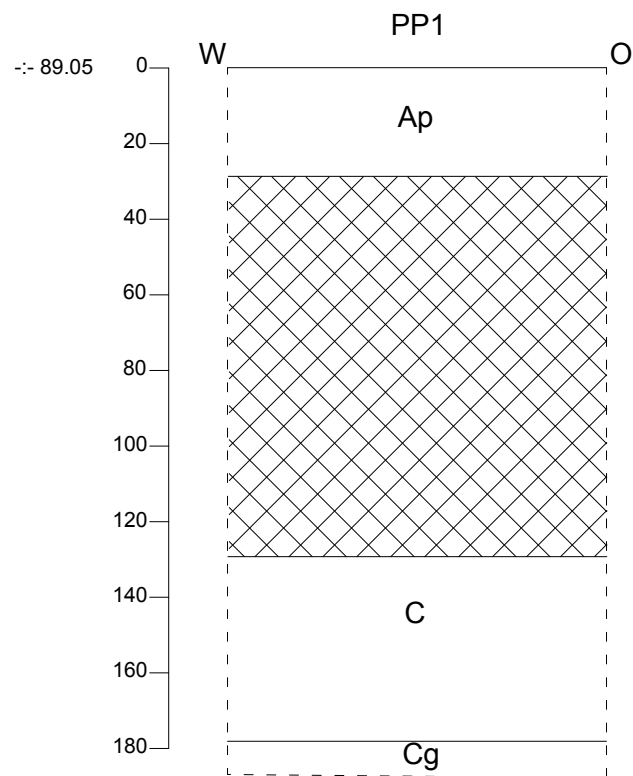
Een **vergunning** tot het uitvoeren van een archeologische prospectie met ingreep in de bodem wordt verleend aan **Elke WESEMAEL**.

Volgens artikel 15 § 5 van het besluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium beschikt het agentschap Onroerend Erfgoed (VCOE), vanaf de datum van ontvangst van het volledige aanvraagdossier, over een termijn van 90 dagen om de vergunning te verlenen of te weigeren. Deze termijn kan verlengd worden met 30 dagen wanneer het agentschap het advies van de Vlaamse Commissie voor Onroerend Erfgoed wenst in te winnen.

ONDERZOEK EN AFWEGING

TO-16-DI		Onderwerp	Datum		Legende							
		Overzichtsplan		januari 2017			Proefstleuf		Originele toestand		Toekomstige riolering	
Tongeren - Dijk		Schaal	1 : 500									
			PP1	Proefput		Verstoring	-:- 40,508	Absolute hoogte (in m TAW)		Terreinrand		

TO-16-DI

Onderwerp

Profielen

Datum

januari 2017

Legende

Rand coupe

Verstoring

Schaal

1 : 20

0

1 m

± 39.50

Absolute hoogte
(in m TAW)

C

C-horizont

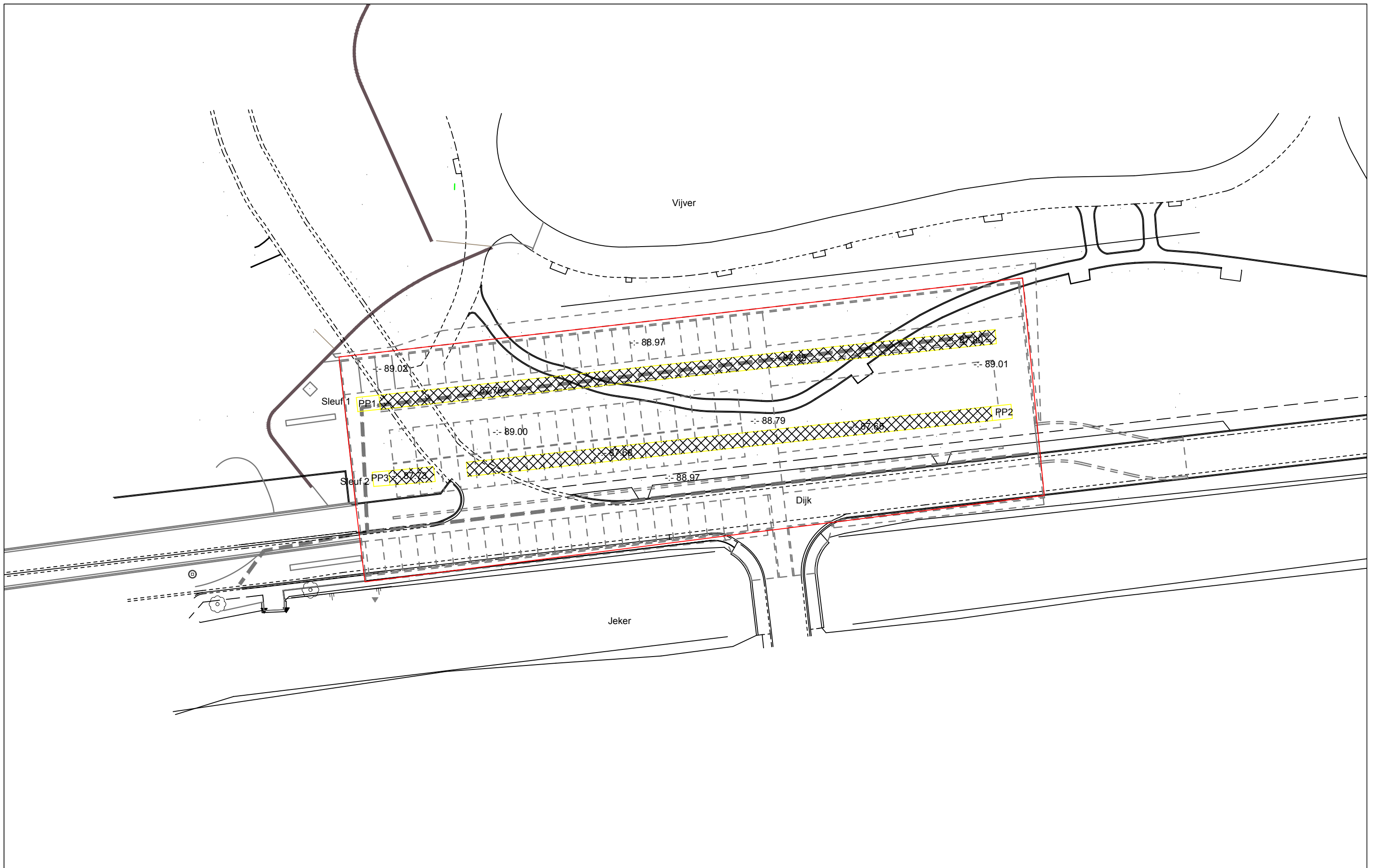
Ap

Ploegvoor

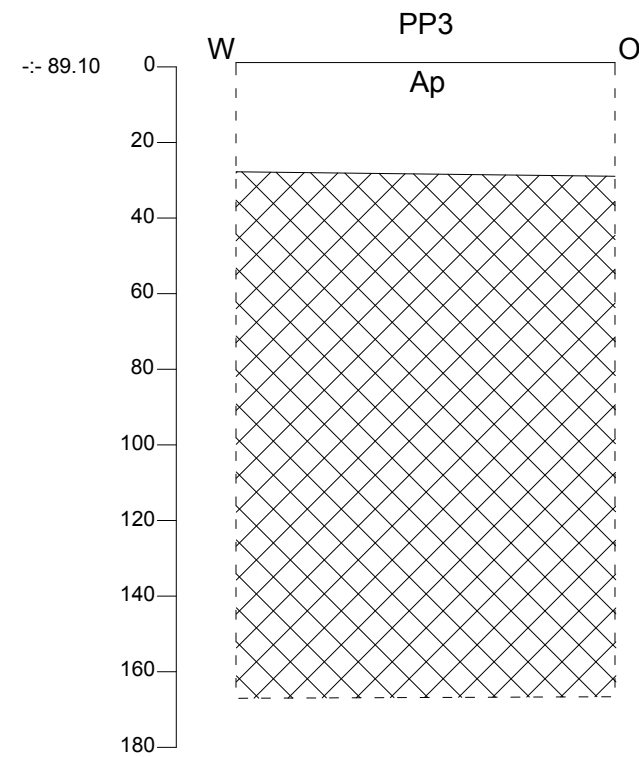
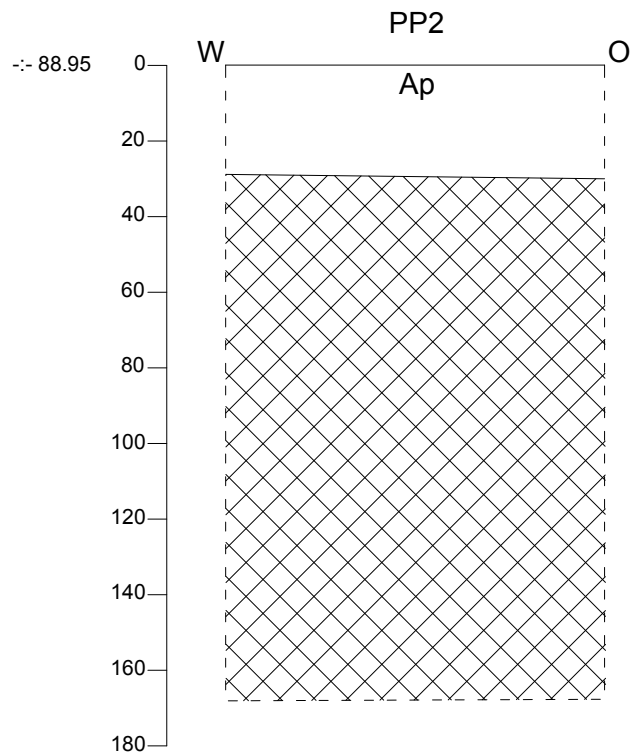
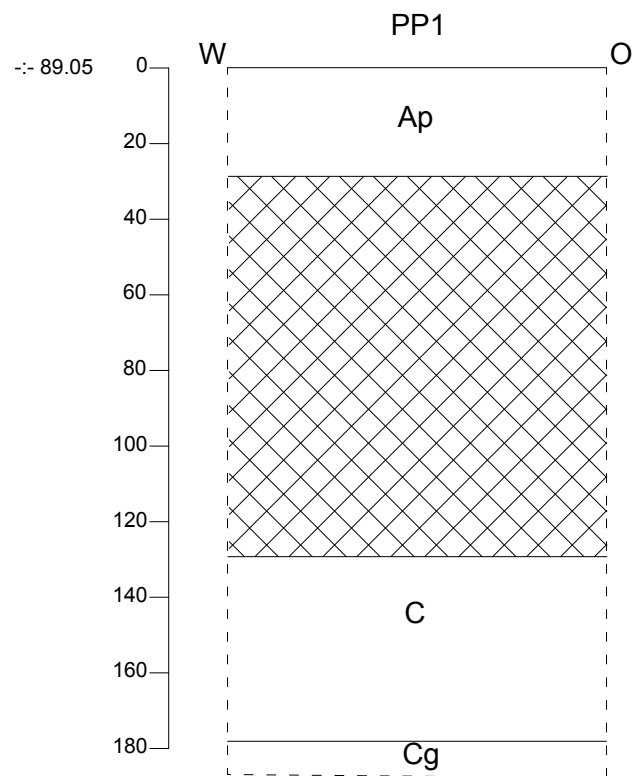
g

Gleyverschijnselen

Tongeren - Dijk

	TO-16-DI	Onderwerp	Datum	Legende				
		Overzichtsplan	januari 2017	Proefsleuf	Originele toestand	Toekomstige riolering		
	Tongeren - Dijk	Schaal 1 : 500		PP1	Proefput	Toekomstige toestand	Terreinrand	
				Verstoring	-:- 40.508	Absolute hoogte (in m TAW)		

TO-16-DI

Onderwerp

Profielen

Datum

januari 2017

Legende

Rand coupe

Verstoring

Schaal

1 : 20

0

1 m

± 39.50

Absolute hoogte
(in m TAW)

C

C-horizont

Ap

Ploegvoor

g

Gleyverschijnselen

Tongeren - Dijk